

# บทความเรื่อง ประสิทธิภาพในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน

## บ้านปากน้ำเวฬุ ตำบลบางชัน อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี<sup>1</sup>

สปัน ธเนศผาติสุข<sup>2</sup>

รศ.ดร.วิทยา จิตนุพงศ์<sup>3</sup>

### บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเรื่องประสิทธิภาพในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนของหมู่บ้านปากน้ำเวฬุ ตำบลบางชัน อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี ซึ่งเป็นการศึกษาเพื่อหาข้อมูลมาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ ประการแรก คือ เพื่อศึกษาประสิทธิภาพในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน, ประการที่สอง เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน, ประการที่สาม เพื่อศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาลดอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน รูปแบบการศึกษาวิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสังเกต (Observation) ใช้แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เศรษฐกิจชุมชน ประสิทธิภาพการจัดการ การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และผลกระทบของการท่องเที่ยว เพื่อนำแนวความคิดวิเคราะห์เปรียบเทียบกับข้อมูลที่ได้มาสรุปถึง ประสิทธิภาพในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน ของหมู่บ้านปากน้ำเวฬุ ตำบลบางชัน

<sup>1</sup>บทความเรียงจากการศึกษาอิสระเรื่อง “ประสิทธิภาพในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน บ้านปากน้ำเวฬุ ตำบลบางชัน อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี” ซึ่งได้ผ่านการสอบเรียบร้อยแล้ว โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รศ.ดร.วิทยา จิตนุพงศ์

<sup>2</sup>นักศึกษาหลักสูตรมหาบัณฑิต (กลุ่มวิชาสหวิทยาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น) คณะรัฐศาสตร์มหาวิทยาลัยรามคำแหง

<sup>3</sup>อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ

ท่องเที่ยว เพื่อนำแนวความคิดวิเคราะห์เปรียบเทียบกับข้อมูลที่ได้มาสรุปถึง ประสิทธิภาพในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน ของหมู่บ้านปากน้ำเวฬุ ตำบลบางชั้น อำเภอลำลูกเกด จังหวัดจันทบุรี

ผลการศึกษาวิจัย จากการสังเกตและสัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่ภาครัฐ ,ผู้นำชุมชน พบว่า

การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของหมู่บ้านปากน้ำเวฬุ ด้านบริบทพื้นที่ มีลักษณะเป็นป่าชายเลนพื้นที่ชุ่มน้ำ ล้อมรอบด้วยต้นโกงกาง อยู่ในเขตป่าสงวน เป็นแหล่งธรรมชาติที่มีคุณค่ามหาศาลต่อสิ่งแวดล้อม จัดอยู่ในระบบนิเวศแบบ 3 น้ำ มีความสมบูรณ์ทางระบบนิเวศ เจ้าหน้าที่ภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน เห็นความสำคัญของการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างคุ้มค่า เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด มีการจัดกิจกรรมวิถีชีวิตในชุมชน เพื่อใช้เป็นกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในชุมชน

ปัญหาอุปสรรคการจัดการท่องเที่ยว คือ สัตว์น้ำบางชนิดใกล้สูญพันธุ์หรือลดลงอย่างรวดเร็ว เช่นปูดำ ปลาไหลทะเล, ในหมู่บ้านไม่มีแหล่งน้ำจืด น้ำจืดในหมู่บ้านมีไม่เพียงพอกับความต้องการใช้ในการอุปโภค บริโภค , ระบบการจัดการขยะมีความลำบากยุ่งยากและมีค่าใช้จ่ายสูง

แนวทางในการแก้ไขปัญหาอุปสรรคและการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน การยึดหลักของรัฐศาสตร์ในการทำงานด้านการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน ทุกฝ่ายมีความสำคัญเท่าเทียมกัน ต้องอยู่บนหลักเหตุและผลที่เหมาะสม มีการรับฟังความคิดเห็นและปัญหา โดยให้เกียรติซึ่งกันและกัน เพื่อสร้างความพอใจบนฐานของความเป็นธรรมในด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยว กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวในระยะยาว การยึดหลักความพอเพียงในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ควรคำนึงถึงความยั่งยืนของทรัพยากร ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า สร้างแผนการกำจัดขยะอย่างเป็นระบบ สนับสนุนงบประมาณ จัดหาภาคีเครือข่าย ส่งเสริมการคัดแยกขยะ การกำจัดขยะอย่างถูกต้อง ส่งเสริมโครงการธนาคารปูดำ โดยจัดสรรผลประโยชน์ที่เป็นธรรมให้ผู้ที่เข้าร่วม จัดสร้างแหล่งกักเก็บน้ำจืดในหมู่บ้านเพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการของชุมชน ยึดหลักเศรษฐกิจชุมชน ด้วยการสร้างอาชีพ สร้างงานในชุมชน เพื่อให้เกิดรายได้และมีเงิน

หมุนเวียนในชุมชน โดยการพัฒนาค้าในชุมชนให้มีความหลากหลาย มีเอกลักษณ์ เฉพาะถิ่นเพื่อเพิ่มมูลค่าของวัตถุดิบในชุมชน ดึงดูดนักท่องเที่ยว การจัดตั้งหน่วยงาน อาสาสมัครเพื่ออำนวยความสะดวก ดูแลความปลอดภัยของชุมชนและนักท่องเที่ยว เพิ่ม ศักยภาพคนรุ่นใหม่โดยการฝึกอบรมเพิ่มความรู้ สร้างอาชีพ เป็นการปลูกจิตสำนึกให้รักใน ทรัพยากรทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยรอบชุมชน

## บทนำ

ปัจจุบันการท่องเที่ยวมีความสำคัญต่อโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศไทยและ หลายประเทศทั่วโลก อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีอัตราการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว สามารถสร้างงานทั้งทางตรงและทางอ้อมให้แก่ประชาชนเป็นจำนวนมากซึ่งถือเป็นรายได้ ส่วนใหญ่ของประเทศ ในอดีตการท่องเที่ยวเป็นแบบมวลชน การเดินทางท่องเที่ยวตาม กระแสนิยม โดยให้ความสำคัญกับแหล่งท่องเที่ยว เน้นจำนวนนักท่องเที่ยว เป็นเหตุให้ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมถูกทำลาย จึงเกิดแนวความคิดแบบการท่องเที่ยวเชิง คุณภาพ หรือ การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (พิจาริณี โลหะชัยกุล, 2554 หน้า 9) ซึ่งสอดคล้อง กับกองเผยแพร่ความรู้ด้านการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย 2552 หน้า 55) ที่ ระบุว่า อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเริ่มก้าวเข้าสู่ยุคการเปลี่ยนถ่ายจากรูปแบบเก่าที่ ยึดถือปริมาณ เป็นแบบใหม่มีแนวทางการส่งเสริมและพัฒนากการท่องเที่ยวอย่างระยะยาว โดยมุ่งเน้นด้านคุณภาพและความยั่งยืน หรือที่เรียกว่า การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน มีแนวคิด อยู่บนพื้นฐานความสมดุลของมิติทางด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสังคมและด้านเศรษฐกิจ ซึ่งการ ส่งเสริมและการพัฒนาการท่องเที่ยวให้มีความยั่งยืน จำเป็นต้องมีการปกป้องและ บำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม ส่งเสริมให้ชุมชนและบริเวณ โดยรอบแหล่งท่องเที่ยวมีคุณภาพชีวิตและความมั่นคงทางสังคม

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนเป็นกระบวนการสร้างทางเลือกในการจัดการ พื้นที่ท่องเที่ยวที่คนในชุมชนเข้ามากำหนดทิศทางและรูปแบบการท่องเที่ยวบนฐาน ความคิดที่ว่าชาวบ้านทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากรและมีส่วนได้ส่วนเสียจากการท่องเที่ยว โดยการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น ด้านต่างๆ อาทิ ธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิตและวิถีการผลิตของชุมชนมาเป็นต้นทุน การท่องเที่ยวแบบ

ยั่งยืน (Sustainable Tourism) ถือเป็นส่วนหนึ่งของแนวคิด การพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development) โดยใช้หลักแนวคิดการพัฒนาตามแผนปฏิบัติการ 21 (Agenda 21) ซึ่งเป็นแผนแม่บทของสากลสำหรับการดำเนินงานให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ในด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสิ่งแวดล้อม ขณะเดียวกันชุมชนต้องมีส่วนร่วมและได้รับผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวอย่างเท่าเทียมกัน

บ้านปากน้ำเวฬุ ตำบลบางชัน อำเภอลำลูกเกด จังหวัดจันทบุรี เป็นที่รู้จักกันในนาม “หมู่บ้านไร่แผ่นดิน” ในที่นี้ไม่ได้หมายถึงผู้อพยพที่ไร้สัญชาติหรือผู้ที่ไม่มีที่อยู่อาศัย แต่เป็นการเรียกเพื่อให้สอดคล้องกับลักษณะการอยู่อาศัยของชุมชน ที่ตั้งบ้านเรือนอยู่ในเขตชุมชนน้ำที่เป็นส่วนหนึ่งของปากแม่น้ำมีน้ำล้อมรอบไม่ติดกับผืนแผ่นดิน ปัจจุบันตำบลบางชันมีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 64.4 ตารางกิโลเมตรหรือประมาณ 40,305 ไร่ พื้นที่เกษตร 19,050 ไร่ พื้นที่ว่างเปล่า, ป่าไม้, ป่าชายเลน 21,255 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศ สภาพทั่วไปเป็นเกาะและป่าชายเลน มีลำคลอง 3 สายหลักไหลผ่านในพื้นที่ 1.แม่น้ำเวฬุ 2.คลองโรงไม้ 3.คลองกอบ ชาวบ้านประกอบอาชีพหลักการทำประมงพื้นบ้าน เลี้ยงกุ้ง เลี้ยงหอยแครง ยังใช้เครื่องมือทำประมงแบบเก่า ได้แก่ วางลอบปู แร้วปู เบ็ดราว เบ็ดธง อวนปู อวนลอยกุ้ง กร้าแห และแทบทุกครัวเรือนใช้หลักโพงพางในการประกอบอาชีพทางการประมงที่สืบต่อกันมา มีจำนวน 1,323 ครัวเรือน จำนวน 6 หมู่บ้าน ด้วยพื้นที่แทบทั้งหมดของตำบลบางชันอยู่ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ และอยู่ห่างไกลจากตัวเมือง การเดินทางเข้าถึงบางหมู่บ้านปัจจุบันยังต้องใช้เรือเป็นพาหนะ เพราะไม่มีถนนหรือสะพานเชื่อมต่อกับชุมชนใกล้เคียงและชุมชนภายนอก จากสาเหตุข้างต้นทำให้ชาวบ้านในพื้นที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ในการถือครองที่ดิน การเข้าถึงสวัสดิการต่างๆของรัฐได้อย่างยากลำบาก และการเข้ามาทำนากุ้งของเอกชนรายใหญ่ มีการปล่อยน้ำเสียจากการทำนากุ้งลงในแหล่งน้ำธรรมชาติ ทำให้ทรัพยากรสัตว์น้ำในพื้นที่ลดลงเป็นจำนวนมาก ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศ ทำให้เกิดการกัดเซาะชายฝั่งอย่างรุนแรง โดยเฉพาะในพื้นที่หมู่ 5 บ้านนากุ้ง รวมถึงการบังคับใช้กฎหมายประมงในการห้ามใช้เครื่องมือประมงโพงพาง ทำให้คนในชุมชนตกอยู่ในภาวะที่เกิดความไม่มั่นคงในการประกอบอาชีพเป็นอย่างมาก ปัญหานี้กระจายไปทั่ว ส่วนในจังหวัดจันทบุรีนั้นก็มีหลายชุมชนที่ได้รับผลกระทบ ในขณะเดียวกันผล

ต่อธรรมชาติก็หลีกเลี่ยงไม่ได้จากสภาพภูมิประเทศ บ้านปากน้ำเวฬุ ตำบลบางชัน ยังไม่มี อาชีพอื่นรองรับเหมือนที่อื่นๆ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ไพโรจน์ แสงจันทร์ หัวหน้าศูนย์ ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงใต้สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย หรือ สกว. เสนอให้ชุมชนมีการปรับตัว กระตุ้นให้ชาวบ้านใช้ความรู้ ภูมิปัญญา พัฒนาด้านธุรกิจการ ท่องเที่ยวขึ้นในชุมชน

ดังนั้น จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาถึงเรื่องประสิทธิผลในการจัดการ ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของบ้านปากน้ำเวฬุ ตำบลบางชัน อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี รวมถึง ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและแสวงหาแนวทางการแก้ไข ปัญหาเพื่อปรับปรุงพัฒนาการท่องเที่ยวให้ดียิ่งขึ้นอย่างยั่งยืน ซึ่งผลการวิจัยในครั้งนี้ คาดว่าจะสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ให้มีความเหมาะสมกับบริบทของชุมชนตำบลบางชัน เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของคน ในชุมชน และสามารถเป็นตัวอย่างแก่สถานที่ท่องเที่ยวในหมู่บ้าน/ชุมชนอื่นๆให้มีความ ยั่งยืน ต่อไป

### **คำถามในการศึกษาวิจัย**

1. ประสิทธิภาพในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน ของบ้านปากน้ำเวฬุ ตำบลบางชัน อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี มีเรื่องใดบ้าง
2. การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน ของบ้านปากน้ำเวฬุ ตำบลบางชัน อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี มีลักษณะอย่างไร
3. การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน ของบ้านปากน้ำเวฬุ ตำบลบางชัน อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี มีปัญหาอุปสรรคอย่างไร

### **วัตถุประสงค์** ของการศึกษาวิจัยมีดังนี้

1. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน ของบ้าน ปากน้ำเวฬุ ตำบลบางชัน อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี

2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน ของบ้านปากน้ำเวฬุ ตำบลบางชัน อำเภอลำลูกเกด จังหวัดจันทบุรี

3. เพื่อศึกษาแนวทางแก้ไขปัญหาและพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน ของบ้านปากน้ำเวฬุ ตำบลบางชัน อำเภอลำลูกเกด จังหวัดจันทบุรี

**ขอบเขตการศึกษาวิจัย** มุ่งศึกษาประเด็นเกี่ยวกับประสิทธิผลในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน ปัญหาอุปสรรคและแสวงหาแนวทางการแก้ไขปัญหาเพื่อพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน ในประเด็นหลักของศึกษา คือ ด้านบริบทพื้นที่, ด้านการจัดการท่องเที่ยว, ด้านทรัพยากรธรรมชาติ-สิ่งแวดล้อม และ ด้านกิจกรรม-กระบวนการ โดยน้อมนำแนวคิดเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของรัชกาลที่ ๙ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการทรัพยากรทางธรรมชาติภายในชุมชน ของบ้านปากน้ำเวฬุ ตำบลบางชัน อำเภอลำลูกเกด จังหวัดจันทบุรี ซึ่งเป็นปัจจัยหลักในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้เกิดความยั่งยืน พื้นที่ในการศึกษาวิจัยเพื่อเก็บข้อมูล บ้านปากน้ำเวฬุ ตำบลบางชัน อำเภอลำลูกเกด จังหวัด

**แนวคิดทฤษฎี** ที่สอดคล้องกับประเด็นขอบเขตในศึกษาวิจัยนี้ คือ 1. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 2. แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจชุมชน 3. แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิผลการจัดการ 4. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน 5. แนวคิดเกี่ยวกับผลกระทบของการท่องเที่ยว

**ระเบียบวิธีวิจัย** การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยมีการศึกษาข้อมูลพื้นฐานจากเอกสารที่มีเนื้อหามุ่งเน้น หรือเกี่ยวข้องถึงเรื่อง ประสิทธิภาพในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน จากเอกสารการท่องเที่ยวของจังหวัดจันทบุรี เว็บไซต์การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย , การท่องเที่ยวโฮมสเตย์หมู่บ้านปากน้ำเวฬุ , องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นตำบลบางชัน เพื่อเตรียมความพร้อมในการร่างแบบสัมภาษณ์ ก่อนลงพื้นที่ที่จะศึกษา โดยการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ถึงสภาพแวดล้อม บริบทพื้นที่และวิถีชีวิตของคนในชุมชน และการสัมภาษณ์เชิงลึก จากแบบสัมภาษณ์ที่มีลักษณะคำถามแบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) คือมีการกำหนด

คำถามไว้ก่อนล่วงหน้า เป็นคำถามปลายเปิด ที่เปิดโอกาสให้ผู้ถูกสัมภาษณ์สามารถตอบได้อย่างละเอียด รวมถึงการแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระในประเด็นต่างๆ กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดย การเลือกผู้ให้สัมภาษณ์แบบเจาะจง เป็นบุคคลที่มีความรู้และเกี่ยวข้องโดยตรงกับหมู่บ้านปากน้ำเวฬุ ตำบลบางชัน อำเภอขลุ้ง จังหวัดจันทบุรี ผู้ให้สัมภาษณ์มีทั้งหมด 9 ท่านประกอบด้วย (ผู้ให้ข้อมูล) เจ้าหน้าที่ภาครัฐ 2 ท่าน, ผู้นำชุมชน 2 ท่าน, ผู้ประกอบการโฮมสเตย์ (ผู้รับข้อมูล) ผู้รับบริการ , นักท่องเที่ยว 7 ท่าน

เพื่อให้การศึกษาวิจัยบรรลุตามวัตถุประสงค์ข้างต้นนั้น ผู้ศึกษาวิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยดำเนินการดังนี้ ทำหนังสือแนะนำตัวและขอความร่วมมือในการตอบแบบสัมภาษณ์กับผู้ให้สัมภาษณ์ จัดเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ด้วยแบบสัมภาษณ์ปลายเปิด , สมุดและอุปกรณ์จดบันทึก โทรศัพท์มือถือ , เครื่องบันทึกเสียง จัดเก็บข้อมูลจากการสังเกต ด้วยอุปกรณ์ กล้องถ่ายภาพ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากข้อมูลทางเอกสาร, แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และ การสังเกต โดยมีประเด็นข้อมูลในการศึกษาคือ การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แนวทางการแก้ไขปัญหาและพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยวิเคราะห์จากเนื้อหาที่ศึกษา 4 ด้านดังนี้ 1.ด้านบริบทพื้นที่ 2.ด้านการบริหารจัดการ 3.ด้านทรัพยากร สิ่งแวดล้อม 4.ด้านกิจกรรมและการบริการ เมื่อรวบรวมข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์ร่วมกับแนวคิดทฤษฎี และสรุปผลการศึกษาเป็นรายงานในรูปแบบของการพรรณนา

**ผลการศึกษาวิจัย** ผู้ศึกษาวิจัยจำแนกข้อมูลเนื้อหาเป็น 4 ส่วน

**ส่วนแรกเกี่ยวกับข้อมูลด้านบริบทพื้นที่** โดยรวมของบ้านปากน้ำเวฬุ ตำบลบางชัน อำเภอขลุ้ง จังหวัดจันทบุรี ตั้งอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติและเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำนานาชาติ ป่าชายเลน ล้อมรอบด้วยต้นโกงกาง เป็นแหล่งอนุบาล และที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำนานาชนิด รวมทั้งนกชนิดต่างๆที่มีความสัมพันธ์ของระบบนิเวศทางทรัพยากรธรรมชาติอย่างสมบูรณ์ ที่สร้างประโยชน์มากมาย เป็นแหล่งอาหาร เป็นแหล่งเรียนรู้ สร้างอาชีพให้ชาวบ้านและชุมชนโดยรอบ เนื่องจากภูมิประเทศของชุมชนแห่งนี้มีลักษณะคล้ายเป็นเกาะ

พื้นดินเลน ซึ่งทำให้เกิดข้อจำกัดด้านพื้นที่ในการประกอบอาชีพ รายได้หลักจึงมาจากการทำอาชีพประมงน้ำเค็ม โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการทำประมงพื้นบ้าน ด้วยเครื่องมือหลักเรือ หรือ หลักเคย ซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษการทำอาหารทะเลแปรรูป ที่มีกรรมวิธีการทำแบบเฉพาะของชุมชนแห่งนี้ จากสภาพพื้นดินเป็นดินเลน มีกระแสน้ำขึ้นและน้ำลง ทำให้เป็นพื้นที่ระบบนิเวศ 3 น้ำคือ เป็นน้ำเค็ม เวล่าน้ำขึ้น เป็นน้ำกร่อยเวล่าน้ำลง และเป็นน้ำจืดในฤดูฝน ดังคำพูดที่ว่า “น้ำขึ้นเป็นของประมง น้ำลงเป็นของป่าไม้” ดังนั้นชาวบ้านที่อาศัยในชุมชนแห่งนี้จึงไม่สามารถถือครองกรรมสิทธิ์ที่ดินได้ตั้งชื่อ “หมู่บ้านไร่แผ่นดิน” แต่ได้มีมาตรการสนับสนุนเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ, เชิงอนุรักษ์เพื่อพัฒนาอาชีพและส่งเสริมความเข้มแข็งให้ชุมชน สอดคล้องตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ จากเจ้าของพื้นที่โดย

กรมป่าไม้ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ยุทธศาสตร์กรมป่าไม้พ.ศ. 2559-2564 (หน้า 57) กลยุทธ์: 3 การพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนที่สอดคล้องกับทรัพยากรท้องถิ่นและเกื้อกูลธรรมชาติอย่างเหมาะสม แนวทางการดำเนินงาน คือ กำหนดมาตรการหรือแนวทางการใช้ประโยชน์จากป่าที่เหมาะสมของประชาชน การส่งเสริมกิจกรรมรายได้ให้ชุมชน เช่น กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ส่งเสริมการจ้างงานประชาชนในท้องถิ่น และ

กรมประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้ออกพระราชกำหนดการประมง พ.ศ. 2558 เพื่อแก้ปัญหาในภาคการประมงไทยทั้งระบบ กรมประมงได้ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและสนับสนุนในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนประมงท้องถิ่นให้สามารถบริหารจัดการชุมชนของตนเองในการจัดการทรัพยากร การบำรุงรักษา การอนุรักษ์ การฟื้นฟูและ การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรประมงอย่างยั่งยืน การทำประมงอย่างรับผิดชอบ เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม การเพิ่มมูลค่าสินค้าสัตว์น้ำ การเก็บรักษา การแปรรูปสัตว์น้ำตามมาตรฐานความปลอดภัย ตลอดจนการพัฒนากิจกรรมในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Fisherman Village Resort) ให้กับชุมชนท้องถิ่นที่มีศักยภาพ ตามบทบัญญัติแห่ง พ.ร.ก. การประมง พ.ศ. 2558 ทำให้ชาวประมงพื้นบ้านสามารถพึ่งพาตนเองได้



## ส่วนที่ 2 ด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน ของหมู่บ้านปากน้ำเวฬุ ตำบลบางชัน อำเภอลำลูกเกด จังหวัดจันทบุรี

การจัดการทั้งด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจ และได้ให้น้อมนำพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ที่ทรงรับสั่งว่า “คนกับป่าสามารถอยู่ร่วมกันได้และในการฟื้นฟูป่าขึ้นต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมและให้เขาได้รับประโยชน์จากการสร้างป่าขึ้นด้วย” ซึ่งจะทำให้เกิดรูปแบบการพึ่งพิงระหว่างป่ากับคน ตลอดจนได้สังเกตเห็นแล้วว่าการปฏิบัติงานด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรดังกล่าวจะบรรลุเป้าหมายได้ จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากชุมชนและประชาชนในพื้นที่เป็นสำคัญ

การจัดตั้ง “ศูนย์เรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงนิเวศป่าชายเลนลุ่มน้ำเวฬุ” เป็นโครงการหนึ่งจัดทำขึ้นเพื่อรองรับความต้องการใช้ทรัพยากรในพื้นที่ของชาวบ้านและเป็นฐานเศรษฐกิจให้แก่ชุมชน โดยการให้ประชาชน เยาวชนได้มีส่วนร่วมและสามารถสร้างรายได้จากนักท่องเที่ยว เป็นศูนย์การเรียนรู้ด้านนิเวศวิทยาป่าชายเลน เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รวมถึงเป็นสถานที่พบปะหรือทำกิจกรรมร่วมกันของกลุ่มเยาวชนและประชาชน ตลอดจนการปลูกจิตสำนึกอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนให้มีความอุดมสมบูรณ์ (โดย นายชวลิต สังข์ทอง นักวิชาการสิ่งแวดล้อมชำนาญการพิเศษ สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 13 ร่วมกับ นายสุรกร คำชายกิจธวัช เจ้าหน้าที่ตำแหน่ง นักวิชาการประมงชำนาญการ หัวหน้าฝ่ายส่งเสริมพัฒนาอาชีพประมง ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ )

นายสนั่น แก้วขาว นายกองค้การบริหารส่วนตำบลบางชัน อำเภอลำลูกเกด จังหวัดจันทบุรี ให้ข้อมูลเรื่องของ ยุทธศาสตร์ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ ที่มีความเกี่ยวข้องกับด้านสิ่งแวดล้อมโดยมีสาระสำคัญดังนี้

### **ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม**

เพื่อเร่งอนุรักษ์ฟื้นฟูและสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติ และมีความมั่นคงด้านน้ำ รวมทั้งมีความสามารถในการป้องกันผลกระทบและปรับตัวต่อการ

เปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภัยพิบัติธรรมชาติ และมุ่งสู่การเป็นสังคมสีเขียว ตามกรอบแนวทางที่ต้องให้ความสำคัญคือ

1. การจัดระบบอนุรักษ์ ฟื้นฟูและป้องกันการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ
2. การวางระบบบริหารจัดการน้ำให้มีประสิทธิภาพ แหล่งลุ่มน้ำ เน้นการปรับระบบการบริหารจัดการอุทกภัยอย่างบูรณาการ
3. การพัฒนาและใช้พลังงานที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
4. การพัฒนาเมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศและเมืองที่มิตรกับสิ่งแวดล้อม
5. การร่วมลดปัญหาโลกร้อนและปรับตัวให้พร้อมกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
6. การใช้เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์และนโยบายการคลังเพื่อสิ่งแวดล้อม

การจัดการด้านพื้นที่ เพิ่มขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวของชุมชน โดยมุ่งเน้นเรื่อง ความสะอาด ความปลอดภัย ความสะดวกในการเดินทาง การติดต่อสื่อสารโดยร่วมกับพันธมิตรภาคเอกชนติดตั้งเสาสัญญาณเครือข่ายเพื่อความสะดวกรวดเร็วในการติดต่อสื่อสารของนักท่องเที่ยวกับชุมชน การสร้างเอกลักษณ์ของชุมชนโดยนำจุดเด่นด้านทรัพยากรทางธรรมชาติ วิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อสร้างเป็นจุดขายแก่นักท่องเที่ยว

ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของตำบลบางชั้น ที่กำหนดยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว โดยให้สอดคล้องกับแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ องค์การบริหารส่วนตำบลบางชั้น มีจุดยืนทางยุทธศาสตร์ (Positioning) มุ่งเน้นการท่องเที่ยว คือ

- มีโครงสร้างการคมนาคม ทางบกและทางน้ำ สามารถติดต่อกับตำบลข้างเคียงอย่างสะดวกปลอดภัย

- เป็นตำบลแห่งการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการค้าขายสินค้าด้านการประมงชายฝั่ง เช่น กุ้ง หอย ปู ปลา
- เป็นตำบลที่มีการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ โดยมีการกำหนดมาตรฐานของโฮมสเตย์ และให้ขึ้นทะเบียนกับองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น

### **ประเด็นยุทธศาสตร์**

ต่อเศรษฐกิจ : การสร้างงานให้กับคนในชุมชน การสร้างรายได้เข้าชุมชน การกระจายรายได้ในชุมชน

ต่อสังคม : เสริมสร้างศักยภาพการท่องเที่ยว และวัฒนธรรมเชื่อมโยงประเทศกลุ่มอาเซียน ชาวบ้านในชุมชนได้มีโอกาสสัมผัสการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนวัฒนธรรม ก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างชาวบ้านกับนักท่องเที่ยว

ต่อสิ่งแวดล้อม : ก่อให้เกิดกระแสการรักษาสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น อนุรักษ์ฟื้นฟู และบริหารทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นธรรมและยั่งยืน

### **กลยุทธ์**

- พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพ สินค้า บริการ และบุคลากร ด้านการท่องเที่ยวให้มีความหลากหลายได้มาตรฐานสากล
- พัฒนาปัจจัย/โครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยวให้เพียงพอ และได้มาตรฐานในระดับนานาชาติ
- ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และเชิงนิเวศ จัดกิจกรรมการเพิ่มทรัพยากรให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วม
- การสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยว , การสร้างความประทับใจ

## ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

แนวทางพัฒนาที่ 1 สร้างจิตสำนึกและพัฒนาการจัดการ  
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

แนวทางพัฒนาที่ 2 อนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลน

แนวทางพัฒนาที่ 3 บำบัดและการกำจัดขยะ

แนวทางพัฒนาที่ 4 ส่งเสริมการท่องเที่ยว

ทั้งเจ้าหน้าที่ภาครัฐผู้ให้ความรู้ ร่วมกับ องค์การบริหารส่วนตำบล จัดทำโครงการเพื่อปลูก  
จิตสำนึก ผู้นำชุมชน ชาวบ้าน ผู้ประกอบการ และนักท่องเที่ยว

- จัดทำกิจกรรมโครงการปลูกป่าชายเลน เพื่อฟื้นฟูระบบนิเวศ
- รณรงค์และสร้างจิตสำนึกให้รักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- จัดกิจกรรมการปลูกต้นไม้ในวงสำคัญ เช่น วันพ่อ,วันแม่,
- ปลอ่ยลูกกึ่ง ปลอ่ยลูกปู ในวันสำคัญต่างๆ
- กำหนดแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวในระยะยาว
- ส่งเสริมความรู้เรื่องการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนให้ชุมชน

ส่วนที่ 3 ด้านปัญหาอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน ของบ้าน  
ปากน้ำเวฬุ ตำบลบางชัน อำเภอลำลูก จังหัดจันทบุรี

ปัญหาอุปสรรคด้านบริบทพื้นที่ “หมู่บ้านไร่แผ่นดิน” หรือบ้านปากน้ำเวฬุ ชื่อเดิม  
คือ บ้านโรงไม้ หมู่ 2 ตำบลบางชัน อำเภอลำลูก จังหัดจันทบุรี ไม่ใช่เป็นเพียงแผ่นดินที่  
มีน้ำทะเลท่วมถึงเท่านั้น แต่เป็นการไร้กรรมสิทธิ์ที่จะอยู่อย่างถูกต้องตามกฎหมายของ  
ประเทศไทย ซึ่งปัญหาเรื่องกรรมสิทธิ์ทับซ้อนของพื้นที่ในการดูแลของหน่วยงานภาครัฐ ทำ  
ให้ชาวบ้านในชุมชนบ้านปากน้ำเวฬุไม่ได้รับการดูแลตามสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนไทย  
ในบางเรื่องได้

ปัญหาอุปสรรคด้านการบริหารจัดการท่องเที่ยว ส่วนใหญ่แล้วแนวทางในการจัดการท่องเที่ยวของหมู่บ้านเป็นไปในทิศทางเดียวกันในหลักใหญ่ๆ เรื่องมาตรฐานความสะอาด ของห้องพักและภายในโฮมสเตย์ อภัยาศัย การบริการ คุณภาพของอาหารและรสชาติ ซึ่งโฮมสเตย์ทุกแห่งเน้นเหมือนกันคืออาหารทะเลที่เติมแบบไม่อั้นโดยเฉพาะปู เติมได้ตลอดเวลาภายใน 2 ชั่วโมง กิจกรรมในการท่องเที่ยว อาจจะมีการแตกต่างกันบ้างในรายละเอียด ตามราคา ความสะดวกสบาย รายการเมนูอาหาร หรือการออกแบบตกแต่งโฮมสเตย์ให้ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่ม ในระยะยาวผู้นำของชุมชนและชาวบ้านต้องการให้ส่วนราชการ การปกครองส่วนท้องถิ่น มีการกำหนดแนวทางในการพัฒนาเหมาะสมตามบริบทของพื้นที่หมู่บ้าน เพราะบางหมู่บ้านเป็นเกาะแก่ง พื้นที่ชุ่มน้ำ บางหมู่บ้านมีลำคลองหลายสายไหลผ่าน มีระบบน้ำที่แตกต่างกันการจัดการก็แตกต่างกัน

ปัญหาอุปสรรคด้านทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม คือ 1.ปัญหาเรื่องทรัพยากรธรรมชาติบริเวณรอบชุมชน หมู่บ้านปากน้ำเวฬุ ตำบลบางชัน ลดลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะสัตว์น้ำ สัตว์น้ำบางชนิดใกล้สูญพันธุ์หรือบางชนิดอาจสูญพันธุ์ไปนานแล้ว เช่น ปลาหมอทะเล ปลาไหลทะเล ปูแป้น หรือปูดำที่กำลังลดลงอย่างรวดเร็วเพราะการท่องเที่ยว 2.จากลักษณะทางภูมิประเทศของที่ตั้งหมู่บ้านปากน้ำเวฬุ เป็นพื้นที่ลุ่มน้ำที่คล้ายเกาะมีน้ำล้อมรอบไม่มีแหล่งน้ำจืดภายในหมู่บ้าน ถึงแม้จะมีเวลาน้ำขึ้น-น้ำลง แต่เป็นน้ำกร่อยและน้ำเค็ม ซึ่งไม่สามารถนำมาใช้อุปโภค บริโภคได้ การกักเก็บน้ำฝนไว้ใช้เพียงพอสำหรับในฤดูฝนเท่านั้น ส่วนในฤดูแล้ง ทุกครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านต้องซื้อน้ำจืดในราคาแพงจากเรือขนน้ำ 3.เรื่องการจัดการขยะ ของหมู่บ้านปากน้ำเวฬุ เมื่อการท่องเที่ยวมีความสำคัญกับเศรษฐกิจของชุมชน นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับปริมาณขยะเข้ามาพร้อมกัน ยิ่งจำนวนนักท่องเที่ยวมากเท่าไร ปริมาณของขยะก็เพิ่มขึ้นเท่านั้นเกิดปัญหาขยะล้นไม่มีที่ทิ้ง ชาวบ้านบางคนไม่รู้เท่าไม่ถึงถึงการเทขยะลงแหล่งน้ำ โดยไม่คำนึงต่อผลเสียที่จะตามมาในอนาคต

ปัญหาอุปสรรคด้านกิจกรรม กระบวนการ การให้บริการนักท่องเที่ยว ได้ถูกกำหนดรูปแบบมาตรฐานกระบวนการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยภาครัฐ และได้รับการดูแลส่งเสริมจากองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ถึงผู้นำชุมชน ผู้ประกอบการและชาวบ้านที่มีส่วน

เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวต่างชนิดที่ดีที่จะให้ความร่วมมือ พร้อมกับการประสานดำเนินการ ตามมาตรการความปลอดภัย ความสะอาด เพื่อสร้างความเชื่อมั่นแก่นักท่องเที่ยว มีดังนี้

1. การเปิดโฮมสเตย์ ต้องมีมาตรฐานตามเกณฑ์ จึงสามารถจดทะเบียนกับทาง อำเภอก็ได้ และจะได้รับเงินอุดหนุนจากภาครัฐ

2. การส่งเจ้าหน้าที่เทศบาล สาธารณะสุข และแพทย์ ตรวจสอบมาตรฐานในด้าน ต่างๆ เช่น ด้านความแข็งแรงปลอดภัยของอุปกรณ์เครื่องเล่น กิจกรรม , ด้านความสะอาด เหมาะสมของห้องพัก ครูว์ส่วนประกอบอาหาร , ใบอนุญาตผ่านการอบรมของนายท้ายเรือ จากกรมเจ้าท่า เสื้อชูชีพบนเรือมีมาตรฐาน มอก. มีจำนวนเพียงพอกับผู้โดยสาร , การ กำหนดจำนวนผู้โดยสาร

จากมาตรการข้างต้น ผู้ศึกษาวิจัยจึงยังไม่พบปัญหาอุปสรรคในด้านกิจกรรมและ กระบวนการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว แต่จะเป็นการเพิ่มมาตรการที่รัดกุมขึ้นมากกว่า

**ส่วนที่ 4 แนวทางการแก้ไขปัญหาอุปสรรคและพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของบ้านปากน้ำเวฬุ ตำบลบางชัน อำเภอลำลูกเกด จังหวัดจันทบุรี**

**แนวทางการแก้ไขปัญหาอุปสรรคการจัดการท่องเที่ยวด้านบริบทพื้นที่**

1. จัดสร้างถนนเข้าหมู่บ้าน เพื่ออำนวยความสะดวกและประหยัดเวลาในการ เดินทางในการเดิน ของชาวบ้านในชุมชน , นักท่องเที่ยว

2. จัดทำป้าย สัญลักษณ์ รูปภาพ ข้อความ รายละเอียดเพื่อความรู้อ หรือเตือนในจุด ที่เป็นพื้นที่อันตราย สังเกตเห็นได้อย่างชัดเจน

3. สร้างกิจกรรมในการสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์ทรัพยากรให้ชาวบ้านในชุมชน ชาวประมง อย่างต่อเนื่อง

4. การปรับปรุงภูมิทัศน์ของชุมชนที่เหมาะสมต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อให้เกิดการพัฒนาต่อไป

5. ภาครัฐออกเอกสารสิทธิให้ชาวบ้านปากน้ำเวฬุได้ โดยมีข้อกำหนดว่า

- ห้ามซื้อ-ขาย แต่ให้เป็นมรดกแก่ลูกหลานเพื่ออยู่อาศัย ดูแล ทำกินต่อได้
- ห้ามขยายพื้นที่หรือบุกรุกนอกเหนือจากพื้นที่ที่ระบุในเอกสารสิทธิ
- ลักษณะการอยู่อาศัย หรือประกอบอาชีพต้องไม่ส่งผลกระทบในทางลบ

กับทรัพยากรทางธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม หรือวัฒนธรรมชุมชน

### **แนวทางการแก้ไขปัญหาอุปสรรคและพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวด้านการบริหารจัดการ**

ยึดหลักรัฐศาสตร์ในการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ให้มีความสำคัญกับทุกฝ่าย มีความเท่าเทียมกัน รับฟังความคิดเห็นและปัญหา อยู่บนหลักเหตุและผล

1. กำหนดยุทธศาสตร์แผนการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวแบบระยะยาว โดยคำนึงถึงความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อดำเนินอย่างต่อเนื่องไปในทิศทางเดียวกัน

2. กำหนดมาตรการในการส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เปิดเวทีสนทนาถึงปัญหาและแนวทางแก้ไขกับตัวแทนทุกกลุ่มอาชีพ อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ

3. มีการกำหนดการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม ในแผนการพัฒนาการท่องเที่ยว

4. มีมาตรการส่งเสริมการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างคุ้มค่า เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

5. ออกแบบแผนการจัดการขยะ สนับสนุนด้านงบประมาณ จัดหาภาชนะหรือขายนการจัดการขยะ อย่างเป็นระบบ และปฏิบัติได้จริง

6. มีการส่งเสริมและสนับสนุนการใช้พลังงานทดแทนหรือพลังงานสะอาด เช่น พลังงานแสงแดด พลังงานลม

## **แนวทางการแก้ไขปัญหาอุปสรรคและพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวด้านทรัพยากร สิ่งแวดล้อม**

ยึดหลักความพอเพียงในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ อย่างคุ้มค่าและเกิดผลมากที่สุด

1. สนับสนุนโครงการธนาคารปูดำ จัดสรรผลประโยชน์ที่เป็นธรรมให้กับผู้เข้าร่วมโครงการ เพื่อส่งเสริมให้ชาวประมงเข้าร่วมโครงการมากขึ้น
2. จัดโครงการทางศาสนาที่เชื่อมโยงกับการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเป็นประจำทุกเดือน เช่น ขยะแลกบุญ
3. จัดสร้างแหล่งกักเก็บน้ำจืดในหมู่บ้านให้เพียงพอกับความต้องการของชาวบ้านในชุมชน ซึ่งเป็นการจัดหาสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานให้ประชาชน
4. เพิ่มการดูแลด้านสาธารณูปโภค ให้ความรู้ด้านผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับชุมชน อย่างเป็นรูปธรรม เช่น การจัดเก็บขยะ และกำจัดขยะอย่างถูกต้อง เรื่องการปล่อยน้ำเสีย
5. ส่งเสริมการคัดแยกขยะ ภายในครัวเรือนชุมชน เช่น การตั้งโครงการธนาคารขยะ
6. การนำขยะเปียกหรือเศษอาหารมาทำน้ำหมักชีวภาพ สร้างรายได้ แทนการเททิ้งลงแหล่งน้ำ
7. ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของหมู่บ้านแก่นักท่องเที่ยว เพื่อสร้างการเรียนรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพื้นที่ ทรัพยากร และวิถีชีวิต

## **แนวทางการแก้ไขปัญหาอุปสรรคและพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวด้านกิจกรรม กระบวนการ**

ยึดหลักของเศรษฐกิจชุมชน มีการสร้างอาชีพให้ชาวบ้าน กระจายรายได้สู่ชุมชน

1. การจัดตั้งหน่วยงานที่รับผิดชอบในด้านการอำนวยความสะดวก ดูแลความปลอดภัยของชุมชนและนักท่องเที่ยว



2. การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมเรื่อง การฟื้นฟูวัฒนธรรมชุมชน นำภูมิปัญญาชาวบ้าน วิถีชีวิตของชาวบ้านมาสร้างเป็นกิจกรรม ให้นักท่องเที่ยวได้ร่วมสร้างประสบการณ์และเกิดความประทับใจ

3. พัฒนาสินค้าชุมชนให้มีความหลากหลาย สร้างความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ เฉพาะของชุมชน เพื่อเพิ่มมูลค่า ดึงดูดนักท่องเที่ยว

4. การจัดการเพิ่มความรู้และทักษะสร้างมูลค่าเพิ่มให้เยาวชน คนรุ่นใหม่ เพื่อสร้างอาชีพเพิ่มรายได้ เป็นการปลูกจิตสำนึกรักถิ่นและเห็นความสำคัญในการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน

5. จัดกิจกรรมในเชิงอนุรักษ์ที่เหมาะสมกับฤดูกาล เพื่อสร้างจิตสำนึกและความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว

6. เมื่อมีการตรวจสอบมาตรฐานความปลอดภัยหรือความสะอาด ของผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวจากเจ้าหน้าที่แล้ว ควรมีป้ายสัญลักษณ์ติดแสดงไว้ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นต่อนักท่องเที่ยว

### สรุปผลการศึกษาวิจัย

เรื่อง ประสิทธิภาพในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน ของบ้านปากน้ำเวฬุ ตำบลบางชัน อำเภอลำลูกเกด จังหวัดจันทบุรี พบว่า การบริหารจัดการเรื่องการท่องเที่ยวให้เกิดประสิทธิภาพ เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับหลายกระทรวง, กรม, หน่วยงาน ทุกภาคมีความสำคัญไม่ต่างกัน ไม่มีใครสามารถขับเคลื่อนไปได้เพียงลำพังการยึดหลักรัฐศาสตร์ในการทำงาน ต้องอยู่บนหลักเหตุและผลที่เหมาะสม โดยมีการจัดตั้งคณะกรรมการร่วมจากภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ ผู้นำชุมชน ตัวแทนกลุ่มอาชีพในชุมชน และชาวบ้าน มีการรับฟังความคิดเห็นและปัญหาของทุกฝ่าย โดยให้เกียรติซึ่งกันและกัน เรื่องใดที่เหมาะสมให้การสนับสนุน และพร้อมแก้ปัญหาต่างๆอย่างถูกต้องตามบริบทของแต่ละชุมชน เพื่อสร้างความพอใจบนฐานของความเป็นธรรม

ประสิทธิผลในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน ของหมู่บ้านปากน้ำเวฬุ ตำบลบางขัน อำเภอคลอง จังหวัดจันทบุรี มีองค์ประกอบหลักดังนี้

- ด้านสังคม สิ่งแวดล้อม มีแหล่งธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ มีสิ่งแวดล้อมที่เป็นวิถีชุมชนดั้งเดิม มีประวัติความเป็นมายาวนาน
- ด้านการจัดการ มีนโยบายการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยว มีการสร้างจิตสำนึกและการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเรื่องการตระหนักถึงคุณค่าความสำคัญแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ
- ด้านเศรษฐกิจ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทำให้เกิดการสร้างอาชีพสร้างรายได้ นอกเหนือจากอาชีพหลักที่เคยทำอยู่ ให้คนในชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น มีการกระจายรายได้ในชุมชนครัวเรือนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น
- ด้านกิจกรรม กระบวนการ มีการจัดกิจกรรมที่ตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยว สร้างความสนุกสนาน สร้างประสบการณ์ และความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว โดยมีการบอกต่อ มีการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวของบ้านปากน้ำเวฬุทางโซเชียลจากกลุ่มนักท่องเที่ยวเอง

องค์ประกอบหลักของหมู่บ้านปากน้ำเวฬุสามารถประสบความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หากแต่ความยั่งยืนนั้น ต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจระหว่าง ภาครัฐ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและชุมชน ในการแก้ไขปัญหาอุปสรรคและการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรมเช่นกัน

### ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษาวิจัย

1. ภาครัฐควรจัดส่งเจ้าหน้าที่ไปสำรวจทำการศึกษาวิจัยชุมชนเพื่อให้ทราบถึงปัญหาที่แท้จริง และนำมาวิเคราะห์แนวทางการแก้ไขอย่างถูกต้อง มิใช่การแก้ไขตามหลักวิชาการ
2. การปรับปรุงภูมิทัศน์ของชุมชนที่เหมาะสมต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อให้เกิดการพัฒนาต่อไป

3. จัดโครงการทางศาสนาที่เชื่อมโยงกับการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเป็นประจำทุกเดือน เช่น ขยะแลกบุญ
4. การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมเรื่อง การฟื้นฟูวัฒนธรรมชุมชน นำภูมิปัญญาชาวบ้านวิถีชีวิตของชาวบ้านมาสร้างเป็นกิจกรรม ให้นักท่องเที่ยวได้ร่วมสร้างประสบการณ์และเกิดความประทับใจ
5. จัดกิจกรรมในเชิงอนุรักษ์ที่เหมาะสมกับฤดูกาล เพื่อสร้างจิตสำนึกและความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว
6. การนำขยะเปียกหรือเศษอาหารมาทำน้ำหมักชีวภาพ สร้างรายได้ แทนการเททิ้งลงแหล่งน้ำ, การลดขยะพลาสติกในการบริการนักท่องเที่ยว
7. มีการส่งเสริมและสนับสนุนการใช้พลังงานทดแทนหรือพลังงานสะอาด เช่น พลังงานแสงแดด พลังงานลม
8. มีการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม ในแผนการพัฒนากการท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอ
9. มีการกำหนดแผนพัฒนากการท่องเที่ยวของแต่ละชุมชนแบบระยะยาว 10, 20 ปี

## บรรณานุกรม

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ( 2538 ) นโยบายแลแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิง  
อนุรักษ์ (Ecotourism) ปี พ.ศ. 2538-2539. กรุงเทพฯ. อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์  
พับลิชชิ่ง.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2544) แผนปฏิบัติการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ.  
กรุงเทพฯ: กองอนุรักษ์การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

การพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของไทยตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ  
ที่ 4 ( พ.ศ. 2520-2524 )

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2540). การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. ค้นเมื่อ 11  
สิงหาคม 2563, จาก [file:///C:/Users/USER/Downloads/509--973-1-10-  
20140804%20\(5\).pdf](file:///C:/Users/USER/Downloads/509--973-1-10-20140804%20(5).pdf)

กรมประมง ( 2558 ) พระราชกำหนดการประมง ค้นเมื่อ 15 พฤศจิกายน 2563 จาก  
[https://www4.fisheries.go.th/dof/news\\_local/1210/90850](https://www4.fisheries.go.th/dof/news_local/1210/90850)

กรมป่าไม้ ( 2548 ). ระเบียบกรมป่าไม้. ค้นเมื่อ 11 สิงหาคม 2563, จาก  
[https://www.forest.go.th/suratthani11/wp-  
content/uploads/sites/46/2016/05/Matra74-2-013.pdf](https://www.forest.go.th/suratthani11/wp-content/uploads/sites/46/2016/05/Matra74-2-013.pdf)

กรมป่าไม้ ( 2559-2564,หน้า 57 ) ยุทธศาสตร์กรมป่าไม้ ค้นเมื่อ 15 พฤศจิกายน 2563  
จาก <http://forprod.forest.go.th/forprod/IT/PDF/law/14279.pdf>